

FROM THE EDITOR

OD REDAKCJI

FOREWORD

Volume LII of the ‘Urbanism and Architecture Files of the Polish Academy of Sciences Kraków Branch’, dated 2024, is published in two issues. The first, labelled LII/1, is an anniversary special issue and features 25 articles and a 26th section, namely a list of contents of all the previously published texts from the years 1967–2023. This issue, labelled LII/2, is the regular issue of our yearly.

The 24 texts included in this issue focus on all the specialisms of urban planning and architecture. The articles comprise the following thematic sections: Cracoviana, History of Urban Design, Urban Design, Theory of Urban Design, Spatial Planning, History of Architecture, Architecture, Architectural Design, Landscape Architecture, and Garden Design.

The Cracoviana section presents the figure of the Kraków-based urban planner Marian Lenk and a selection of his designs. The second article features a study of a Kraków-based case, in which a study of urban fabric transformation surrounded by hybrid pro-environmental thermal waste processing plants has been presented.

The history of urban design is represented by two papers. The first, using Jurydyka Ordynacka in Warsaw, presents a study on 18th-century urbanism using municipal sources and register files. The second article is a detailed, historico-urban analysis of the siting of primary schools in Police after 1945.

The Urban Design section features five articles, which, in sequence, discuss the following problems: the first presents the functional and spatial structure of Kołobrzeg, the second deals with elements that shape the image of public space in a small town in terms of their attractiveness. The third uses the case of Mount Kalwaria to discuss the trajectory of transformation of a small town’s centre following the

precepts of sustainable urbanism. The fourth analyses the transformation of the historical Wolności Square in Bydgoszcz. The section ends with a characterization of the planning process of a city, from the general scale to detailed projects, as based on the example of the post-industrial heritage of Karol W. Scheibler in Łódź.

The Theory of Urban Design section includes an article that presents the use of a mixed method that combines spatial and functional analysis with a literature and media query, behavioural mapping and a syntactic analysis of space to illustrate narratives in public spaces.

The three articles included in the Spatial Planning section concern various types of green spaces in cities. The first, using Poznań as a case, assesses the potential of a system of green spaces in the context of new planning proposals for cities. The second article in this section explores the green wedges of Wrocław in the direction of transformation in the context of enhancing social and environmental functions. The final matter is urban agriculture as an element of mixed-use buildings in post-industrial urban space.

The History of Architecture section includes a second part of a cross-sectional article that presents the life and work of Władysław Marconi. This part covers the years 1888–1898, a period when Marconi strengthened his professional and social position of an outstanding architect. The second article discusses the heritage and identification of Upper Silesian, Modernist pavilion architecture from the years 1960–1980.

The Architecture section presents an article with an analysis of the context of the city and skyscrapers by referencing architecture’s humanism. The second

article in this section tackles the research problem of sunlight as a factor in the rootedness of architecture, which has been discussed on the example of projects by Kengo Kuma and Peter Zumthor.

The Architectural Design section features a discussion of whether biomimetic architecture can replace architectural design. The second article in this section broadly describes Maggie's Centres, namely the architecture of walk-in cancer care centres.

The first article in the Landscape Architecture section analyses the adaptive potential of university campuses in Białystok and Madrid. Another paper discusses the tourism potential that stems from natural and cultural stock of the municipality of Koronowo. The third article is an introduction to research on the dendroflora of historic Orthodox

churches of the Low Beskids. The final article in this section analyses, with respect to biodiversity and the implementation of social functions in urban space, areas of greenery that accompany transport infrastructure sites.

The volume ends with the Garden Design section, which presents Modernist gardens by Gerard Ciolek in Wilanów, against the background of the place's history.

Our traditional thematic sections feature original research works and case studies that present local and global trends in architecture and urban planning.

We believe that these texts will pique the interest of our readership and provide inspiration for further research.

The Editorial Team, October 2024

PRZEDMOWA

Tom LII „Teki Komisji Urbanistyki i Architektury Oddziału PAN w Krakowie” z 2024 roku ukazuje się w dwóch wolumenach. Pierwszy, oznaczony numerem LII/1, ma charakter jubileuszowy, specjalny, zawiera 25 artykułów oraz jako ostatnią, 26 część, spis zawartości wszystkich dotychczas opublikowanych tekstów w latach 1967–2023. Niniejszy wolumen o numerze LII/2 to regularny zeszyt rocznika.

Zamieszczone w tym tomie 24 teksty koncentrują się wokół wszystkich specjalności urbanistyki i architektury. Artykuły składają się na następujące działy tematyczne: Cracoviana, Historia urbanistyki, Urbanistyka, Teoria urbanistyki, Planowanie przestrzenne, Historia architektury, Architektura, Projektowanie architektoniczne, Architektura krajobrazu, Sztuka ogrodowa.

W części Cracoviana zaprezentowano sylwetkę krakowskiego urbanisty Mariana Lenka i jego wybrane projekty. W drugim artykule zawarto studium krakowskiego przypadku, w którym przedstawiono badanie przemian tkanki miejskiej w otoczeniu hybrydowych proekologicznych zakładów termicznego przekształcania odpadów.

Historię urbanistyki reprezentują dwie prace. W pierwszej omówiono, na przykładzie jurydyki Ordynackiej w Warszawie, badania nad urbanistyką w XVIII wieku z wykorzystaniem źródeł miejskich i akt metrykalnych. Kolejny tekst to szczegółowa historyczno-urbanistyczna analiza lokalizacji szkół podstawowych w Policach po 1945 roku.

W dziale Urbanistyka znalazło się pięć artykułów, w których kolejno problematyka dotyczyła: w pierwszym struktury funkcjonalno-przestrzennej Kołobrzegu, w kolejnym podjęto kwestie elementów kształtujących wizerunek przestrzeni publicznej w małym mieście pod kątem ich atrakcyjności. Dalej,

na przykładzie Góry Kalwarii, omówiono kierunki przekształceń historycznego centrum małego miasta, zgodnie z zasadami urbanistyki zrównoważonej. Analizowano też transformację historycznego placu Wolności w Bydgoszczy. Dział zamyka charakterystyka procesu planowania miasta od skali generalnej do inwestycji szczegółowych na przykładzie przemysłowego dziedzictwa Karola W. Scheiblera w Łodzi.

Sekcja Teoria urbanistyki zawiera artykuł, w którym metodą mieszaną, łącząc przestrzenno-funkcjonalne analizy z kwerendą literatury i mediów, mapowaniem behawioralnym i analizą synaktycznej przestrzeni, zaprezentowano narracje przestrzeni publicznych.

Trzy artykuły zamieszczone w dziale Planowanie przestrzenne dotyczą różnych rodzajów przestrzeni zieleni w miastach. W pierwszym oceniono, na przykładzie Poznania, potencjał systemu przestrzeni zielonych w kontekście nowych koncepcji planowania i zagospodarowania przestrzennego miast. W kolejnym zbadano zielone kliny Wrocławia w kierunku przekształceń w kontekście zwiększania funkcji społecznych i środowiskowych. Ostatnią kwestią jest miejskie rolnictwo jako element obiektów wielofunkcyjnych w miejskiej przestrzeni postindustrialnej.

Dział Historia architektury zawiera drugą część przekrojowego artykułu opisującego życie i dorobek Władysława Marconiego. Ta część obejmuje lata (ok. 1888–1898) — okres umacniania pozycji zawodowej i społecznej wybitnego architekta. Drugi z artykułów poświęcony jest dziedzictwu i identyfikacji górnośląskiej, modernistycznej architektury pawilonowej z lat 1960–1980.

W części Architektura analizowano kontekst miasto i wieżowce — odnosząc się do humanizmu

architektury. W drugim tekście przedmiotem badań było światło słoneczne jako czynnik zakorzenienia architektury, co zostało omówione na przykładzie projektów Kengo Kuma i Petera Zumthora.

W dziale Projektowanie architektoniczne dyskutowano kwestię — czy architektura biomimetyczna zastąpi kreację architektoniczną? Natomiast drugi z tekstów szeroko opisuje przypadek Maggie's Centers, czyli badania nad architekturą hospicjów onkologicznych dziennego pobytu.

W grupie tekstów z zakresu Architektury krajo-brazu jako pierwszy pojawia się artykuł analizujący potencjał adaptacyjny kampusów uniwersyteckich w Białymstoku i Madrycie. Potencjał turystyczny wynikający z analizy zasobów przyrodniczych i kulturowych gminy Koronowo pokazuje kolejna praca. Następną pracą to wstęp do badań dotyczący den-

droflory zabytkowych założeń cerkiewnych Beskidu Niskiego. W ostatnim artykule w tej grupie przeanalizowano, w odniesieniu do bioróżnorodności i realizacji funkcji społecznych w przestrzeni miejskiej, tereny zieleni towarzyszące obiektom infrastruktury transportowej.

Tom zamyka dział Sztuka ogrodowa, w którym zaprezentowano modernistyczne ogrody Gerarda Ciołka w Wilanowie — na tle historii miejsca.

W tradycyjnych działach tematycznych opublikowano oryginalne prace badawcze i studia przypadków, prezentujące lokalne i globalne tendencje w architekturze i urbanistyce.

Pozostaje nam wierzyć, że teksty te znajdą zainteresowanych odbiorców i staną się inspiracją do dalszych badań.

Redakcja, październik 2024